

Faustovská civilizace se obrátila k rovnostářství

Autor: Eugène Montsalvat

„Každá velká kultura je tragedie; dějiny lidstva jako celku jsou tragedie. Zločinné rouhání a pád faustovského člověka jsou však větší než všechno, co kdy viděli Aischylos a Shakespeare. Výtvar se pozvedává proti tvůrci: jako kdysi mikrokosmos člověk proti přírodě, tak se bouří nyní mikrokosmos stroj proti nordickému člověku. Pán světa se stává otrokem stroje. Ten ho nutí, nás, a sice všechny bez výjimky, ať to víme a chceme nebo ne, jít ve směru jeho dráhy. Poražený vítěz je šíleným společníkem vlečen k smrti.“ Oswald Spengler, *Člověk a technika* [1]

Jedinečné rysy faustovské civilizace, jak ji definoval Spengler, v současnosti působí k záhubě Evropy. Faustovského člověka charakterizuje nutkání k nekonečnu, touha prorazit fyzické či intelektuální lidské meze. Spengler za prvotní symbol faustovské duše označil „čistý prostor bez hranic“. Stejně jako Goethův Faust usiluje i po něm označená civilizace o neomezené poznání.

S úpadkem této civilizace se však z nekonečna stává nenasytný chřtán, ohrožující přežití jakékoliv tradice; všeobjímající nástavba faustovské duše, pohlcující ve svém zániku všechny národy světa. Od země odtrženého faustovského člověka čeká osud Ikarův. Plody jeho ducha – racionalismus, liberalismus, industrialismus a globalizace – ohrožují identitu a tradice v celosvětovém měřítku.

Přestože všechny civilizace, bez ohledu na jejich konkrétní charakteristiky, sdílejí nevyhnutelný osud všeho života – tedy zánik a smrt, jedinečná podoba faustovského úpadku v sobě nese jedinečnou hrozbu katastrofy. Zatímco etničtí Římané či Peršané rozpad svých říší přežili, umírající západní civilizace ohrožuje samotné fyzické přežití svého stvořitele a navíc roznáší nákazu liberalismu na všechny nezápadní kultury.

Faustovské nutkání ke strhávání bariér se proměnilo v celoplanetární rozleptávání kultur a národů prostřednictvím homogenizace v terminální fázi západní civilizace, která už nemůže čelit narůstajícímu počtu vnějších i vnitřních hrozeb. Pokud Západoevropané a jejich potomci mají doufat ve vytvoření nové velkolepé civilizace na troskách té současné, musí se faustovského ducha a smýšlení navždy zbavit.

Jednou z hlavních příčin současné situace je univerzalismus, nerespektující odlišnosti

jednotlivých etnik. Faustovské pojetí prostoru univerzalismus vyžaduje. Za výchozí bod této tendence lze považovat faustovské pojetí monoteismu. Jak řekl Spengler:

„Mnohost jednotlivých těl, jak se podává antický kosmos, vyžaduje stejnorodý svět bohů: to je smysl antického polyteismu. *Jeden* světový prostor, ať už jeskyně či šíře světa, požaduje *jednoho* Boha magického či faustovského křesťanství.“ [2]

Namísto nezávislých soustav morálek přijímá faustovský světonázor jedinou.

I když monoteistický náhled není výlučně faustovský, z jeskyně magického ducha lze dovodit jistá omezení jeho suverenity – jak vidíme v islámské teologii, jež dělí svět na oddělené domy, přičemž dům islámu (Dar al-Islam) je jen jedním z nich. Neomezený prostor faustovské duše však snadno splývá s pojetím prostoru v Bibli Hebrejců, jež Alain de Benoist ve knize *On Being A Pagan* popisuje takto:

„Vesmír je tak v Bibli pojat jako svět bez prostorových hranic.“ [3]

Pro faustovského ducha se smazávají národní hranice, hranice mezi náboženstvími a etnickými skupinami – a skutečně: žádná skupina nepřijala biblický univerzalismus do té míry za svůj jako faustovská civilizace. Žádná předchozí civilizace nedošla v pokusu zavést svou morálku na celém světě tak daleko. V porovnání se západními vytrvalými pokusy o konverzi světa blednou i nejzuřivější islámské expanze, včetně moderního salafismu. Právě toto pnutí ducha totiž stálo v pozadí křížových výprav řadových rytířů proti pohanským pobaltským kmenům; Švédů, vedoucích válku proti pravoslavným novgorodským Slovanům; španělského proselytismu mezi americkými Indiány; civilizační mise Britského impéria a dnešní americké „války proti terorismu“.

I když na tyto události můžou a budou někteří nahlížet jako na velká vítězství západní civilizace, ve skutečnosti představují milníky na cestě globalizace, blíží se dnes ke svému cíli. V mnoha ohledech podobná těm nejsalafističtějším tendencím přítomným v islámu, cítí faustovská civilizace nutkání a potřebu vtisknout světu jedinou podobu morálky - ať už jde o odnož křesťanství vlastní té které koloniální mocnosti nebo třeba liberální demokracii.

Pod římskou vládou bylo odlišným zvykům a vírám v mezích určitých morálních hranic dovoleno existovat – kosmos planet s odlišnou morálkou. Oproti tomu morálka faustovského člověka přesahuje v jeho očích všechny světské hranice. Dokladem toho je i slavný Kantův imperativ: „Jednej vždy tak, aby se maxima tvé vůle mohla stát principem všeobecného zákonodárství“.

Proto mezinárodní organizace a soudy pošlapávají suverenitu národů. Samotná odlišnost

identity je odňata; jednotlivec už není Němcem, Angličanem nebo Číňanem, je abstraktním „člověkem“. Každý pokus vzdorovat této údajně univerzální morálce – společné celému lidstvu – je označen za zločinný. Kdo neuposlechne, je buď primitiv, odpadlík nebo, dle moderní terminologie, součást „osy zla“.

Na opačném konci se faustovská civilizace vykořeňuje. Nic nesmí stát v cestě prostoru bez hranic, protože podle něj neexistuje žádný zákon bez univerzálního charakteru. Už tak nesmí být nastaveny odlišné standardy pro odlišné třídy, pohlaví nebo jakkoliv jinak odlišené společenské skupiny. Neexistují cesta akce a kontemplace, cesta králů a kněží, cesta mužů a žen – je pouze jediná, univerzální, cesta. **Faustovská civilizace se obrátila k rovnostářství.**

Na politický liberalismus lze nahlížet jako na produkt jistého rysu anglosaského ducha formovaného křesťanstvím. Alain de Benoist v *The Problem of Democracy* tvrdí že:

„Liberální demokracie více než z ducha antických demokracií vycházejí z křesťanského individualismu, osvícenského racionalismu a ducha anglosaských protestantů. V liberálních demokraciích není ‚občan‘ definován náležitostí k danému lidu a s ním sdílenou historií a osudem, ale jako abstraktní, bezčasá a univerzální lidská bytost, jíž bez ohledu na jakoukoliv příslušnost náleží ‚lidská práva‘, označená za nezcizitelná.“ [4]

Proto politiku přestaly utvářet podmínky samotné polis. V antickém Řecku vycházela politická práva a svobody z příslušnosti k určité komunitě, do níž se člověk autochtonního původu zpravidla narodil. V ostrém kontrastu s tím přišla faustovská civilizace s pojetím univerzálních práv člověka, jež dle všeho mají za účel ho osvobodit z „pout“ komunity. Zase a znovu se zřetelně opakuje motiv nahrazení partikularismu universalismem. Ukotvený sloup klasické civilizace je nahrazen nekonečným polem té faustovské.

Vykořeněný politický život vede k vykořeněnému životu osobnímu. Faustovský sklon k vykořeněnému způsobu života nachází výraz i v postmoderní filozofii. Nekonečný prostor faustovského člověka je domovem „oddenku“ (*rizom*) Deleuzeho a Guattariho, který „nemá začátek ani konec.“ S faustovskou fyzikou sdílí rizom důraz na pohyb a dynamiku oproti statickým objektům, „neskládá se z jednotek, ale rozměrů – nebo spíše směrů pohybu.“ Porovnejme to s faustovským důrazem na sílu a pohyb:

„Neexistuje žádná západní statika, to znamená žádný západnímu duchu přirozený způsob výkladu mechanických faktů, v jejichž základu místo prostoru, času, hmotnosti a síly spočívají pojmy tvaru a substance (každopádně prostoru a hmotnosti.“ [5]

V obou případech je důraz na skutečný obsah – bytí – umenšen.

Kritika bytí v zásadním textu Deleuzeho a Guatarriho *Tisíc plošin* také ukazuje jisté prvky faustovského ducha. Rizom je postaven do kontrastu se stromem. Symbol zakořeněnosti je znovu a znovu napadán faustovským duchem s jeho aditivními a expanzivními kvalitami. „Strom ukládá sloveso ‚být‘, ale předivem oddenku je spojka, ‚a...a...a‘. Tato spojka v sobě má dostatek síly k otřesení a vykořenění slovesa ‚být‘.“

Jakmile se v úpadkové postmoderní fázi faustovské civilizace její rozpínavost přemění v totální deteritorializaci, z kontrastu mezi dynamickým a statickým se stává otevřený konflikt. Tato zdánlivě abstraktní filozofie má velmi skutečné následky: nomádský styl života, vyžadovaný mnohými profesemi, v nichž se přemísťování napříč světem stává normou, nejasně vymezené identity a roztržité subkultury mladých Američanů, globální elektronická síť, ústup místních ekonomik – zde všude převládá rizom. Faustovský dynamismus a nekonečno vyústily ve svět plný zlomených a rozbitých duší.

Kvůli z definice věci ohraničené povaze fyzického světa sklouzává faustovská mysl k abstrakcím. Spenglerův rozbor jednotlivých pojetí matematiky je v tomto případě velmi výmluvný:

„Antický člověk své úvahy začíná a končí jednotlivým tělesem a jeho hraničními plochami, k nimž nepřímo patří řezy koule a vyšší křivky. My známe v zásadě jen abstraktní a prostorový prvek bodu, který představuje pouze jisté centrum vztahů bez názornosti, bez možnosti nějakého měření a pojmenování. Přímka je pro Řeka měřitelná hrana, pro nás neomezené kontinuum bodů.“ [6]

Klasická matematika je ukotvena ve fyzické realitě, soustředí se na měřitelná množství a fyzikální tvary či povrchy. Faustovská oproti tomu necítí nijak omezena tím, na co si člověk může sáhnout, co umí změřit nebo pozorovat. Neumíme spočítat nekonečné množství objektů, stejně jako jich nemůžeme držet *i* (odmocnina -1) – přesto jde o centrální koncepty našeho matematického systému.

Tento ústup od fyzické reality do oblasti mysli dále zjitřuje konflikt mezi fyzickým a intelektovým. Místo hledání rovnováhy těla a duše tíhne faustovská mysl k logocentrismu – termínu nejčastěji spojovaném s Derridou, který se ale poprvé objevil v díle *Duch jako protivník duše* filozofa Ludwiga Klagese, řazeného k tzv. konzervativní revoluci.

Takový posun k duševním abstrakcím vzdaluje člověka jeho instinktům a vitalitě. Z toho pramení faustovská tendence k zasněnému idealismu. Otto Reche mluví „o zároveň mocně působivé i tragické písni nordické rasy a jejího idealismu.“ [7] V nejhorších případech to však vede k odtržení od reálného světa. Místo prožívání jeho existence v celé její tajemné velkoleposti se omezujeme na „myšlenkovou formu“ (jak to nazval D. H. Lawrence) – konstrukt abstraktních zákonů a fakt existujících jedině v našich myslích. Jak říká v

„Předmluvě k Drakovi“:

„... naše slunce a náš měsíc pro nás představují pouhé myšlenkové formy, koule plynu, mrtvé světy vyhaslých sopek – známe je, ale nikdy nezažíváme. Zažíváním bychom měli slunce cítit jako divoši, tak jako jej ‚znali‘ Chaldejci – v úžasném souznění. Naše zkušenost se sluncem je ale mrtvá, jsme odříznuti. Jediné, co nám zbývá, je myšlenková forma slunce. Hořící plynová koule, čas od času pokrytá skvrnami ze špatného trávení, díky níž budete zdraví a dohněda – pokud ji necháte.“ [8]

Nietzsche správně diagnostikoval ústup do rozumového světa jako známku slabosti. V eseji „Rozum ve filosofii“ ze *Soumraku model* praví:

„Rozlišovati svět v ‚pravý‘ a ‚zdánlivý‘ ... jest jen sugescí dekadence, – příznakem scházejícího života.“ [9]

Není překvapením, že Západ přijal bezvýhradně za své osvícenské projekty racionalismu a jeho politického vyjádření – liberalismu. I když se racionalismus projevuje u všech civilizací ve fázi úpadku, s tou faustovskou je spojen mnohem pevněji díky jejím vrozeným sklonům k abstrakcím. Skutečně – v žádné jiné civilizaci nenalezneme ideologii podobnou osvícenskému liberalismu. Ten je jedinečně západní nákazou, vycházející z faustovského úpadku.

Technická sofistikanost faustovské civilizace je spojena s jejím sklonem k abstrakcím. Z neomezeného faustovského ducha vzešly objevy a vynálezy, z nástrojů faustovským člověkem vytvořené matematiky pak ty nejmocnější a nejsilnější člověku známé teorie fyzikálních sil. Kombinace myšlení bez limitů a dynamismu umožnila nevídaný technologický pokrok.

Z nespokojenosti s nedostatečností světa se faustovský člověk pokusil stvořit umělý ráj. Spengler v díle *Člověk a technika* tuto vlastnost popisuje:

„Sám postavit svět, sám být bůh, přiblížit se nedosažitelnému cíli, perpetuu mobile, co nejvíc, jak je možné – to je faustovský objevitelský sen, z něhož vycházejí všechny návrhy strojů.“ [10]

Spengler si byl plně vědom následků takového mechanického světa. V průmyslových společnostech narůstá míra odcizení. „Nyní však, od 18. století, pracují nesčetné ‚ruce‘ na věcech, o jejichž skutečné roli v životě, také vlastním, nevědí zhora nic a na jejichž zdaru se

ani v nejmenším vnitřně nepodílejí. Vzmáhá se duševní pustota, bezútěšná jednotvárnost bez výšek a hloubek.“ [11]

Tradiční řemeslník už není výrobcem, obstarávajícím výrobu od začátku do konce – provádí pouze jediný úkon z mnoha potřebných ke složení jakékoliv věci. V tovární hale důstojnost dělníka zaniká, což vede ke konfliktům dělníky s vedením.

„Napětí mezi vedoucí a prováděnou prací dosáhlo katastrofálního stupně. Hospodářská hodnota každé skutečné osobnosti vedoucí práce a její význam vzrostly natolik, že většině zdola již nejsou viditelné a pochopitelné. V práci rukou je nyní naopak jednotlivec zcela bez významu.“ [12]

K sociálním problémům se přidává nezvratná a dalekosáhlá ekologická devastace. Vyčerpávání přírodních zdrojů, hynutí a mizení živočišných a rostlinných druhů, závadné potraviny či zdroje vody nebo člověkem způsobená změna klimatu. Bez přehánění lze říct, že technologie ohrožuje život na Zemi. Spengler už v roce 1931 poznamenal:

„Vše organické podléhá vzmáhající se organizaci. Umělý svět proniká přirozený a otravuje jej.“ [13]

Technologie nepředstavuje „pouze“ existenční ohrožení, výrazně také posiluje vnější hrozby faustovské civilizaci. Rozpínavá povaha faustovského člověka, jež ho žene do každého koutu světa, je napodobována jeho technologií. V honbě za stále vyššími zisky a mocí se průmysl rozšířil po celém světě. I když jsme si zvykli tento fenomén považovat až za produkt pokročilé globalizace pozdního 20. století, už ve Spenglerově době se projevoval: v podobě vzestupu Japonska coby moderní průmyslové mocnosti na asijském kontinentu. Dnes je tento stav mnohem závažnější – přemísťováním (outsourcingem) průmyslu a rozšířením pokročilých vojenských technologií k lidem, kteří by se k nim svépomocí nikdy nedostali. Celosvětová industrializace zároveň posílila nezápádní národy a oslabila západní domácí pracující vrstvy. Faustovská technologie, ruku v ruce se silami kapitálu, umožnila příliv cizích mas do dříve homogenních národů. I když nemá masová imigrace jedinou snadno určitelnou příčinu, de facto slouží imigranti – abychom si vypůjčili de Benoistův význačný termín – jako rezervní armáda kapitálu. V takto pojmenované eseji de Benoist popisuje, jak francouzské stavební a dopravní společnosti vysílaly do Maghrebu nákladňáky s cílem naverbovat co možná nejvíc pracovníků. Přestože v užití cizí pracovní síly není faustovská civilizace osamocená, jediné ona to provádí v měřítku, které ohrožuje přetrvání její etnické integrity. Jak se naplňuje scénář sklouznutí autochtonních Evropanů do pozice menšin ve vlastních domovinách, představuje nyní spojení myšlení bez hranic a vyspělé technologie ohrožení pokračování existence původců těchto myšlenek a konceptů.

Možná silnějším – i když nikoli neopodstatněným – termínem pro označení našeho subjektu,

západní civilizace, by namísto „faustovská“ bylo „titánská“. Titánská dle Evolu užívané terminologie, podle něhož se tak označuje uzurpace duchovní moci, což zdůrazňuje faustovskou revoltu proti vyššímu řádu. Evola popisuje titánskou civilizaci takto:

„Prvním typem civilizace je ta v negativním slova smyslu titánská, prodchnutá duchem materialismu a obývaná násilnou rasou, která popřela autoritu duchovního principu odpovídající kněžskému symbolu nebo duchovně femininnímu ‚bratru‘ (např. Kain proti Ábelovu); tato rasa sama sebe utvrdila a pokusila se získat – za pomoci překvapení a nižšího druhu činnosti – do svého držení těleso vědění, umožňující jim kontrolu nad jistými neviditelnými silami vlastními věcem a lidem. Toto tedy znamenalo převrat a napodobeninu toho, co mohlo být privilegiem předchozích ‚znamenitých mužů‘, konkrétně virilní duchovnosti spojené s fungováním řádu a panstvím ‚shůry‘. Byl to Prométheus, kdo ukradl nebeský oheň ve jménu lidských ras, nevěděl však, jak s ním nakládat, a tak se oheň stal zdrojem jeho muk a zatracení.“ [14]

Faustovský člověk – jako Prométheus – ukradl božský oheň a zkontroloval přírodu tak, aby sloužila jeho účelu. Jak říká Spengler, vzbouřil se proti přírodě:

„Stvoření povstává proti svému stvořiteli. Tak jako se vzbouřil Člověk proti Přírodě, povstává nyní Stroj proti nordickému Člověku.“

Výbojný faustovský duch usiluje i o stržení bariér vytvořených samou přírodou. Hegel to charakterizuje takto:

„Podstatou evropského ducha je sebe-uvědomělý rozum, jenž je přesvědčen, že pro něj neexistují nepřekonatelné překážky a který se tak zabývá vším, aby ve zkoumaném byl sám přítomen.“

To můžeme sledovat i ve faustovské vědě a její tužbě „poznat Boží mysl“ což anglický fyzik Stephen Hawking ztotožnil s „konečným vítězstvím lidského rozumu“. Pokud toho skutečně dosáhne, možná to napáchá více zla než dobra. Spenglerem ovlivněný americký spisovatel „weird fiction“ a hororů H.P. Lovecraft v příběhu *Volání Cthulhu* prorocky říká:

„Obýváme poklidný ostrov nevědomosti uprostřed temných oceánů nekonečna a není nám určeno vydávat se z něj daleko. Vědy, z nichž každá sleduje svůj vlastní směr, nám prozatím ublížily jen nepatrně; avšak jednoho dne do sebe zapadnou znalosti, jež doposud nebyly uvedeny v souvislost, a před námi se otevřou tak

úděsné pohledy na skutečnost a na naše strašlivé postavení v ní, že z toho zjevení buď zešílíme, nebo uprchneme z nesnesitelného světla do klidu a bezpečí nového věku temna.“ [15]

Devastace prostředí a společenský chaos vyvolaný vědeckým pokrokem západní civilizace podle všeho dávají Lovecraftovi za pravdu. Příběh o Prométheovi však poskytuje i jiskřičku naděje, cestu ven. Hrdina Héraklés, syn olympského vládce Dia, osvobodí Prométhea z jeho muk. Podle Evoly je hrdinství – představované v titánské fázi cyklu Héraklem – „obnovou olympské solární duchovnosti a překonáním jak matriarchálních, tak titánských postav.“ Z duchovního pohledu Tradice je překonání faustovské civilizace možné. Nezapomeňme však na úlohu člověka v naplnění osudu a uznejme nutnost vzniku nového ducha, překračujícího naši zanikající civilizaci, než nás tato ve svém pádu zničí.

Taková obnova nemusí znamenat návrat do „temného věku,“ tmářství. Řádně nasměřované mohou vlastnosti spojované s faustovskou civilizací – jako jsou neustálé překonávání sebe sama, neohroženost, schopnost postavit se výzvám – být nástroji duchovního růstu, které faustovskou civilizaci předcházejí. Z tradičního úhlu pohledu předcházejí i samotnou existenci lidstva – jsou transcendentní, mimo čas a prostor, což vyplývá i Evolova „ezoterického čtení“ Nietzscheho:

„Přetnutí všech pout, odmítnutí jakýchkoliv mezí, čistý a nezadržitelný pohyb, směřující k překonání, bez určitého účelu, k postupu vpřed za jakýkoli daný stav, za jakoukoli zkušenost a myšlenku, a přirozeně ještě více za jakýkoli lidský vztah k určité dané osobě, pohyb, jenž se neobává ani rozporů, ani boření, tedy čistý pohyb včetně toho všeho, co s sebou přináší rozkladného – „postupovat jako nenasytný oheň, který za sebou nic neponechává“, máme-li použít toto vyjádření ze starého tradičního vědění ve zcela jiném než původním kontextu. Toto jsou základní rysy, jež již někdo v Nietzscheho učení odhalil, a lze je vysvětlit právě jako různé formy projevů a působení transcendentna.“ [16]

Tyto tendence však musí směřovat vertikálně, k transcendenci, nikoli horizontálně do sféry pustého materialismu, nesmí se projevovat potřebou ovládat fyzické bytí světa. Evola přičítá Nietzscheho mentální kolaps právě tomu, že jeho energie zůstala na ne-transcendentní úrovni, což mělo podobný následek jako příliš silný proud v elektrickém okruhu. Kontrast mezi horizontální úrovní a vertikální osou „více než života“ (ve smyslu „mehr als leben“ G. Simmela) nám mohou pomoci přiblížit dva symboly – oceán a hora. Božský řád je představován horou, zatímco sférou faustovského titánství je oceán. Západní člověk stojí před volbou. Může dobýt a překonat sám sebe a vystoupit na vrcholky ducha nebo dobýt svět a ztratit se za obzorem nekonečných vln.

Poznámky:

- [1] O. Spengler: Člověk a technika. Neklan 1997, str. 48
 - [2] O. Spengler: Zánik Západu. Academia 2011, str. 157
 - [3] Alain de Benoist: On Being a Pagan
 - [4] Alain de Benoist: *The Problem of Democracy* (London: Arktos, 2011)
 - [5] Zánik Západu, str. 320
 - [6] tamtéž, str. 85
 - [7] viz předmluvu Kevina MacDonalda k dílu *Raciology* Vladimira Avdějeva.
 - [8] D. H. Lawrence, *Apocalypse and The Writings on Revelation* (London: Penguin, 1996)
 - [9] Friedrich Nietzsche: Soumrak model čili kterak se filosofuje kladivem. Votobia 1995, str. 39
 - [10] O. Spengler: Člověk a technika, str. 45
 - [11] tamtéž, str. 47
 - [12] tamtéž, str. 52
 - [13] tamtéž, str. 50
 - [14] Julius Evola: *Revolt Against the Modern World, Inner Traditions*, 1995
 - [15] H. P. Lovecraft: Volání Cthulhu 1 (Spisy 3) Albatros 2011. str. 19
 - [16] Julius Evola: *Jezdit na tygru*. Triton 2009, str. 81
- Úvaha Eugène Montsalvata *Contra Faustian Man* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing 29. května 2014.